

Брушневська І.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**РОЗВИВАЛЬНІ ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ**

Проблема розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку залишається однією з найбільш актуальних у сучасній педагогіці, не зважаючи на значні теоретичні та практичні доробки у цій галузі. Значення мови та мовлення у становленні особистості настільки суттєве, що питання їхнього формування займає чільне місце у вихованні. В період старшого дошкільного віку дитині потрібно оволодіти таким словниковим запасом, який дозволить їй спілкуватися з ровесниками та дорослими, успішно навчатися, розуміти літературу, тому у дошкільній педагогіці розвиток словника дитини є одним із самих важливих. Формування у дітей граматичної, лексичної та фонетичної сторін мови є одним з найважливіших завдань в системі спеціальної освіти. Правильне мовлення є показником сформованості особистості, її готовності до навчання в школі, запорукою засвоєння письма та читання. Тому вихованню правильного мовлення в старшому дошкільному віці приділяється особлива увага.

Психолого-педагогічні дослідження доводять позитивний вплив ігор на розвиток і навчання дітей з мовленнєвими труднощами. В роботі з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку використання ігрових технологій має корекційний вплив, робить процес навчання більш цікавим, а, отже, ефективнішим для дошкільників.

В процесі поповнення словникового запасу дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення особливе значення має мовленнєва практика та пізнавальна активність. Ефективними для поповнення та активізації словникового запасу є словесні ігри, які одночасно коригують мовленнєву і пізнавальну діяльність. В таких іграх застосовуються, зокрема, наступні прийоми: опис предметів, зображень, складання розповіді за поданими словами, малюнками, запитаннями, відгадування та складання загадок і тому подібне. Важливою умовою розширення словникового запасу дітей з мовленнєвими труднощами є активізація процесів словотворення.

Робота з розвитку мовлення з використанням ігрових технологій проводиться:

- 1) в процесі освітньо-корекційної діяльності, з урахуванням принципів інтеграції освітнього процесу;
- 2) у спільній діяльності педагогів з дітьми;
- 3) в самостійній діяльності дітей;
- 4) в сім'ї [3, с. 156].

В ході корекційної роботи з метою збагачення словникового запасу дітей старшого дошкільного віку особливої уваги потребує прикметниковий словник та вивчення прикметників. Процес освоєння прикметників розпочинається із

слів, які використовують на позначення кольору, форми, величини, властивостей матеріалів. Особливу увагу звертають на розвиток просторових уявлень і введення в активний словник слів, які позначають варіанти розташування предметів у просторі. Одночасно з цим ведеться робота, пов'язана із систематизацією номінативного словника, освоєння родових понять. Це сприяє розвитку аналітико-синтетичної діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Важливим аспектом в роботі над розвитком зв'язного мовлення є навчання дітей старшого дошкільного віку розрізняти закінчену думку від набору слів, знаходити зв'язок між реченнями.

Подальша робота з формування звукової культури мовлення пов'язана з роботою над диференціацією звуків. Такі операції розпочинаються з порівняння акустичних та артикуляційних властивостей звуків. Проводиться робота по розрізненню звуків, близьких за артикуляцією або звучанням, диференціація ізольованих звуків, складів та слів, а також звуків у фразовій мові. Цей підхід забезпечує одночасну роботу з удосконалення мовленнєвого дихання, дикції, інтонаційності на матеріалі ігор, віршів, загадок [2, с. 15].

Успішна корекційно-розвиваюча діяльність неможлива без формування оволодіння граматичною будовою мовлення. Своєчасне і коректне формування граматичних навичок і вмінь може забезпечуватися при логічному поєднанні різних форм роботи, в яких діти вчаться правильно говорити. Робота з формування граматики спрямовується на збагачення мовлення морфологічними та синтаксичними формами [1, с. 17].

Під час успішного освоєння морфологічних засобів у дітей з порушеннями мовлення виховується увага до звукової сторони слова, його звучання. Для цього потрібно підбирати спеціальні матеріали, які дозволяють практичним методом встановлювати правила звукового оформлення.

Удосконалюючи синтаксичний аспект, створюються такі ситуації, де діти повинні щось пояснювати, що-небудь доводити. Таким чином діти вчаться розуміти запитання та давати на них відповіді. Синтаксична характеристика зазнає вдосконалень і в процесі навчання зв'язному мовленню.

З метою формування навичок уникнення помилок в узгодженні слів у реченні використовують ігри-вправи: «Придумай таку ж загадку», «Визнач, про кого сказано», «Скажи одним реченням».

Правильно підібрані ігри є запорукою виховання звукової культури, розвитку граматично правильного мовлення, сприяють збагаченню словника.

Вся робота з розвитку та корекції проводиться у співпраці з батьками. При цьому використовуються засоби зворотного зв'язку: опитування, анкетування батьків, організовуються групові батьківські збори, консультування, індивідуальні бесіди, рекомендації. Реалізація такого підходу сприяє включенню батьків у освітньо-виховний процес.

Використання різних ігрових технологій у процесі розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення сприяє підвищенню їхньої працездатності, результативному засвоєнню знань.

Ігрові технології, які використовують педагоги розвивають аналітико-синтетичну діяльність, моторику, сенсорну сферу, сприяють збагаченню

словника, засвоєнню мовних закономірностей, розвитку психічних функцій. Пошук нових методичних прийомів у закладах дошкільної освіти спрямовується на підвищення ефективності навчання, максимальне використання компенсаторних можливостей дітей.

Провідними принципами психолого-педагогічного супроводу ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення є:

1) психофізіологічне обґрунтування: діти опановують рольову гру, знайомляться з взаємовідносинами між людьми, розрізняють внутрішні та зовнішні сторони явищ. У дітей активно формується уява і свідомість, орієнтація у власних почуттях;

2) педагогічний принцип: об'єднання навчального принципу від «простого до складного» з принципом «самостійно за здібностями»;

3) вирішення педагогічних завдань. Використання ігор сприяє вирішенню таких педагогічних завдань як розвиток творчих здібностей, випереджальний розвиток здібностей, заняття супроводжуються атмосферою вільної творчості.

Отже, розвивальні ігрові технології забезпечують основні функції гри – навчальну та розважальну. Саме ігрові навчальні методи є найефективнішими способами вивчення, розуміння та засвоєння нового матеріалу у дошкільному віці. Ігрові технології є невід'ємною частиною навчальних технологій. Їх застосування у навчально-виховному процесі не є новим. У грі вирішуються завдання морального, розумового, мовленнєвого розвитку, створюються умови для формування особистості дитини з порушеннями мовлення. Ігрова мотивація є цікавішою для дітей, аніж навчальна, проте на базі останньої формується готовність до шкільного навчання.

Активне використання ігрових технологій в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку підкреслює їхню ефективність у вирішенні різних завдань. Грамотне їх використання, розширення, доповнення, різна інтерпретація з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей дозволяє корекційним педагогам та фахівцям закладів дошкільної освіти домагатися позитивної динаміки у мовленнєвому розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Література

1. Бистранівська О.С. Особливості використання ігрової діяльності в процесі корекції мовлення дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць. Частина 4, 2010. С. 14-19.
2. Брушневська І.М. Методичні аспекти використання розвивальних ігрових технологій в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку. *Інклюзія і суспільство*. 2024, 1 (6), с. 12-17. DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-1-2>
3. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Т.1. Київ: Знання України, 2015. 420 с.